

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

J m é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala, Jiřího Přibáně a soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy o ústavní stížnosti stěžovatele: **P. J. P. d. S. L.**, zastoupeného Mgr. Janem Šafránkem, advokátem, sídlem Slezská 1357/1, Praha 2, proti rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 19 Co 242/2024-562 ze dne 8. 1. 2025 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 č. j. 6 P 72/2021-444 ze dne 3. 4. 2024, za účasti **Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 9**, jako účastníků řízení, **a) K. Z.**, zastoupené JUDr. Veronikou Faltysovou, advokátkou, sídlem V Jámě 699/1, Praha 1, **b) nezletilé J. Z.**, zastoupené opatrovníkem městem B., jako vedlejších účastnic řízení, takto:

I. Rozsudkem Městského soudu v Praze č. j. 19 Co 242/2024-562 ze dne 8. 1. 2025 byla porušena práva stěžovatele na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na péči a výchovu dítěte podle článku 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, a proto se uvedený rozsudek ruší.

II. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I. Vymezení přezkumu Ústavního soudu

1. Ústavní soud se v tomto nálezu zabýval dvěma otázkami: Zaprvé, zda odvolací soud postupoval předvídatelně, neseznámil-li stěžovatele jako jediného odvolatele s tím, že zamýšlí omezit rozsah styku stanovený soudem prvního stupně, a zadruhé, zda lze

považovat za ústavně souladné výrazné omezení styku rodiče s dítětem, aniž by byl upraven výhled jeho postupného rozšiřování.

II. Shrnutí skutkových a procesních okolností

2. Stěžovatel je otec nezletilé vedlejší účastnice b) a vedlejší účastnice a) je její matkou. Nezletilé bylo v době rozhodování soudů devět let a nyní je jí deset. Na základě dohody rodičů, kterou Obvodní soud pro Prahu 9 („obvodní soud“) schválil rozsudkem č. j. 62 Nc 2589/2019-126 ze dne 23. 11. 2020, byla nezletilá svěřena do péče matky, otec se zavázal platit výživné a byl oprávněn stýkat se s nezletilou každý čtvrtek od 14:45 do 18:30 hod., každý lichý týden od pátku po ukončení vyučování do následujícího pondělí 8:00 hod., a dále o prázdninách.

3. K návrhu matky z března 2023 obvodní soud napadeným rozsudkem změnil původní uspořádání ohledně nezletilé tak, že:

- I. otec je oprávněn stýkat se s nezletilou v prostorách A. ch. P., Poradna M., za asistence pracovníka zařízení, v každém lichém kalendářním týdnu ve středu od 13:00 do 14:00 hod., a to do 30. 6. 2024, dále je oprávněn se s nezletilou setkat ve dnech 1. 6. 2024 (Mezinárodní den dětí) a 29. 6. 2024 (konec školního roku), a to od 14:00 do 15:00 hod., kdy si nezletilou převezme v místě bydliště matky a tamtéž ji po ukončení styku předá, a že s účinností od 1. 7. 2024 je otec oprávněn se s nezletilou stýkat každou sudou sobotu od 14:00 do 18:00 hod., kdy ji převezme v místě bydliště matky a tamtéž ji po ukončení styku předá;
- II. uložil rodičům povinnost účastnit se psychologického poradenství a rodinné terapie v Centru sociálních služeb P. – T. – Centrum pro rodinu;
- III. stanovil nad výchovou nezletilé dohled, který bude vykonáván příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí („OSPOD“), a to tak, že OSPOD zašle soudu zprávu o situaci v rodině, průběhu styku otce s nezletilou a průběhu rodinné terapie v Centru sociálních služeb T., a to vždy k poslednímu dni každého lichého kalendářního měsíce, počínaje květnem 2024;
- IV. uložil rodičům povinnost zaplatit rovným dílem náklady znalečného, jejichž výše bude určena samostatným rozhodnutím;
- V. nepřiznal státu právo na náhradu nákladů řízení spočívajících v tlumočném;
- VI. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

4. Obvodní soud dospěl k závěru, že nastala změna poměrů, která odůvodňuje změnu původní úpravy, neboť je nezbytné pracovat na řešení vztahu rodičů a jejich výchovných postojů k nezletilé a současně na nápravě vztahu nezletilé k otci, který bude třeba postupně obnovovat nejprve formou styků asistovaných. Příčinou odmítání otce nezletilou je podle obvodního soudu souhrn mnoha faktorů, jimiž jsou zejména komplikované a dosud nevyřešené vztahy rodičů, středně těžká forma ADHD nezletilé, její vztahová neukotvenost, nejednotné výchovné postupy rodičů a nevědomé přejímání postojů matky. Zvýšené riziko ohrožení nezletilé ani sexuální zneužívání nebylo prokázáno. Absence citové vazby nezletilé k otci je dána také jazykovou bariérou a tím, že spolu, vyjma přechodného období od března do prosince 2022, nikdy nežili. Obvodní soud proto rozhodl o navykacím režimu styku do 30. 6. 2024 formou asistovaných styků a poté již bez asistence, byť pouze na několik hodin, za účelem nenásilného navázání vztahu nezletilé s otcem.

5. K odvolání stěžovatele Městský soud v Praze („odvolací soud“) napadeným rozsudkem rozhodl tak, že:

- I. změnil výrok I rozsudku obvodního soudu tak, že otec je oprávněn stýkat se s nezletilou v prostorách A. ch. P., Poradna M., za asistence pracovníka zařízení, a to v každém kalendářním týdnu ve středu od 13:00 hod. do 14:00 hod.;
- II. uložil každému z rodičů zaplatit státu 4 139,50 Kč na náhradě nákladů řízení placených státem;
- III. rodiče nemají právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

6. Odvolací soud na rozdíl od obvodního soudu dospěl k závěru, že s ohledem na vyhocený vztah nejen mezi rodiči, ale i ze strany nezletilé k otci, je namístě po určitou dobu zájmy otce „upoždit“ za nejlepším zájmem nezletilé. Zásadní je, aby styky nezletilé s otcem vůbec probíhaly; proto je třeba, aby otec respektoval, že styk bude jen asistovaný, neboť od 1. 7. 2024 nebyly styky pouze „otec a dcera“ realizovány. Podle odvolacího soudu je třeba, aby tyto styky byly pravidelné a častější, proto bylo rozhodnuto o styku v každém týdnu. Je pak zcela na otci, aby si v průběhu těchto styků opětovně vybudoval vztah s nezletilou, především, aby u ní nastolil pocit bezpečí v jeho přítomnosti. Odvolací soud zohlednil zejména přání nezletilé, jejíž negativní postoj k otci se dlouhodobě nemění; dosud nevedly ke zlepšení ani podpůrná sezení, například v organizaci T.

7. Podle odvolacího soudu je na rodičích, aby se dohodli na dalších stycích, například za asistence společnosti A. F., které již otec realizoval a připravil nezletilé aktivní a zábavný program, ale například i za přítomnosti obou rodičů. Otec může prohlubovat vztah s nezletilou i prostřednictvím dálkových komunikačních prostředků. Na matce je, aby nezletilou v kontaktu s otcem důsledně podporovala a na styk psychicky připravovala. Teprve poté, kdy asistované styky budou bezproblémově probíhat a nezletilá opětovně naváže vztah s otcem a zbaví se obav z kontaktu s ním, lze upravit běžný styk s otcem bez asistence, tedy i rozhodnout o nové formě úpravy (bude-li to s ohledem na postoje rodičů potřebné).

III. Argumentace stěžovatele

8. Ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí; tvrdí, že jimi byla porušena jeho ústavně zaručená práva podle čl. 10 odst. 2, čl. 32 odst. 1 a 4, čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod („Listina“) a čl. 6 odst. 1 a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“). Dále namítá porušení čl. 96 odst. 1 Ústavy České republiky („Ústava“) a čl. 3 odst. 1 a čl. 18 Úmluvy o právech dítěte.

9. Stěžovatel namítá, že odvolací soud nezkoumal příčiny ambivalentního postoje nezletilé ke stěžovateli, ale spokojil se s tím, že nebyl objasněn, aniž by kupříkladu zadal vypracování znaleckého posudku. Napadená rozhodnutí jsou založena na přání nezletilé, která však s ohledem na její věk, nezkušenost a možnou indoktrinaci matkou nemůže dohlédnout možným následkům svého přání. Odvolací soud měl zvážit i jiné možnosti úpravy poměrů k nezletilé, a to obdobně jako při původní úpravě styku podle rozsudku z listopadu 2020. Stěžovatel by se nebránil ani střídavé péči; tímto návrhem se ale žádný ze soudů nezabýval.

10. Napadená rozhodnutí postrádají zjištění, jaký důsledek by měla zvolená varianta styku a jak jsou rodiče schopni kooperovat při možném zajištění styku. Soudy pominuly, že postoj nezletilé může být implicitně ovlivněn matkou a že v řízení byla zdůrazněna potřeba styku v podstatně širším rozsahu, než je dosud praktikován. Odvolací soud se nevypořádal s tím, proč upřednostnil pouze omezený asistovaný styk a v tomto ohledu je jeho rozsudek překvapivý.

11. Není zřejmé, z čeho vzal odvolací soud za prokázané, že shledal zásadní změnu na straně nezletilé spočívající v negativním postoji k otci, která znemožňuje realizaci styků bez přítomnosti třetí osoby, a to ani za přítomnosti Policie ČR, uvedl-li zároveň, že ze zprávy OSPOD vyplývá, že je nezletilá se stykem s otcem spokojená. Znalci i dosavadní odborníci se po asistovaných setkáních shodli na tom, že potřeba asistence u styku nezletilé se stěžovatelem není. Rovněž není zřejmé, po jak dlouhou dobu mají asistovaná setkání probíhat. Odvolací soud se k tomu vyjadřuje pouze vágně, což vnáší do nastavení výchovných poměrů nejistotu.

12. Zásadní pochybení spatřuje stěžovatel také v tom, že soudy k výkonu rozhodnutí zavázaly A. ch. P., Poradnu M., aniž by prověřily možnosti a kapacitu tohoto zařízení, které se v praxi ukázaly jako nedostačené.

IV. Vyjádření k ústavní stížnosti

13. **Obvodní soud** odkázal na obsah spisu a odůvodnění svých rozhodnutí. Dále se vyjádřil k některým výtkám stěžovatele vůči usnesením, která byla vydána před napadenými rozhodnutími. Na otázku možné indoktrinace nezletilé matkou odpověděla již znalkyně při výslechu. Potřeba styku otce s nezletilou v širším rozsahu byla znaleckým posudkem podmíněna nápravou vztahů nezletilé s otcem – je zapotřebí zahájit styk za asistence odborníka. Obvodní soud zdůraznil, že vztahy rodičů jsou dlouhodobě velmi komplikované a probíhající řízením se vyhrotily, o to významněji, že do něj byla zapojena nezletilá. V době vyhlášení rozsudku vycházel z prokázaného aktuálního stavu s tím, že nebylo možné predikovat do budoucna, jak se budou vztahy vyvíjet. Celou situaci komplikuje podle obvodního soudu skutečnost, že stěžovatel – přestože žije v České republice velmi dlouho – s dcerou komunikuje v portugalské, případně v anglické a nezletilá tyto jazyky příliš neovládá.

14. **Odvolací soud** shrnul, že v rámci odvolacího řízení využil dostupné možnosti zjištění skutkového stavu včetně opakovaného pohovoru s nezletilou, zvažoval veškeré možnosti úpravy poměrů nezletilé. S ohledem na historický vývoj vztahu však nemohl uzavřít, že by jakákoli jiná úprava mohla být reálně funkční. Nezletilá v minulosti opakovaně po bezproblémově absolvovaných asistovaných stycích začala otce při následném styku bez asistence odmítat. Asistovaný styk byl upraven v rozsahu odpovídajícím možnostem příslušného zařízení, v němž probíhal v minulosti, neboť tato forma styku se ukázala jako jediná funkční. Tím je získán prostor, v němž může otec rozvíjet vztah s nezletilou, namísto toho, aby se domáhal realizace neasistovaných styků za pomoci Policie ČR. Daná úprava může být kdykoli změněna v případě relevantní změny poměrů. Odmítání realizace styků subjektem, u nějž měly probíhat, nezakládá nesprávnost soudního rozhodnutí, může to být však důvod pro jeho změnu.

15. **Opatrovník** uvedl, že vždy hájil zájem nezletilé s přihlédnutím k jejímu opakovaně vyjadřovanému odmítavému postoji k otci, což zohlednily soudy ve svých rozhodnutích. V dubnu 2025 se uskutečnilo společné jednání s rodiči nezletilé. Oba rodiče souhlasili s osobními kontakty otce s nezletilou bez přítomnosti třetí osoby. Tato potřeba vyplynula především z vyjádření nezletilé, která považuje přítomnost další osoby za nepříjemnou a stresující. Nezletilá požádala otce o komunikaci v anglickém jazyce. Byly navrženy kontakty v četnosti jednou za dva týdny dvě hodiny, a to střídavě ve čtvrtek od 17:00 do 19:00 hod a v sobotu od 10:00 do 12:00 hod. Otec si má vyzvednout nezletilou v místě bydliště matky, kam ji po ukončení kontaktu vrátí. Matka také navrhla možnost setkávání nezletilé s otcem přímo v její domácnosti. Rodiče budou do konce června 2025 opatrovníka informovat o průběhu a četnosti kontaktů. V září 2025 je plánováno další společné setkání s rodiči a pohovor s nezletilou.

16. **Matka** považuje napadená rozhodnutí soudů za zákonná, řádně odůvodněná a podložená komplexním dokazováním. Soudy zohlednily veškeré okolnosti případu, včetně zásadní skutečnosti, že nezletilá dlouhodobě a konzistentně odmítá styk s otcem, aniž by byla zjištěna konkrétní příčina. Zdůrazňuje, že dlouhodobě podporovala kontakt otce s nezletilou a nikdy mu v něm nebránila. Naopak sama navrhovala různé formy setkávání – včetně asistovaných kontaktů, domácích návštěv i jiných aktivit – a snažila se dceru motivovat k navazování vztahu s otcem i tehdy, když dcera jevila odpor a psychické potíže s těmito kontakty spojené. Zároveň matka poukazuje na konkrétní chování otce, které podle ní bylo z pohledu dítěte nevhodné a mohlo přispět k postupnému narušení vztahu (např. nerespektování hranic, objímání navzdory nesouhlasu dítěte, infantilní způsob komunikace apod.).

17. Dále matka upozorňuje na to, že otec opakovaně nevyužíval možnosti asistovaných setkání, rušil předem domluvené termíny a navzdory jejím opakovaným výzvám dlouhodobě neprojevoval aktivní zájem o dceru – ani prostřednictvím běžné komunikace (např. telefonáty či zprávy). Poradna M. jí sdělila, že v jejich případě jde o dočasnou podporu a z kapacitních důvodů jsou schopni poskytnout pouze jednu hodinu jednou za čtrnáct dní. Matka považuje rozhodnutí odvolacího soudu o úpravě styku formou asistovaných návštěv za odpovídající aktuální situaci a v nejlepším zájmu nezletilé. Rodiče mají možnost se dohodnout na dalším rozšiřování styku – například prostřednictvím jiných odborných organizací nebo dálkové komunikace – ovšem otec zatím tyto možnosti dostatečně nevyužívá. Styky po vydání rozsudku odvolacího soudu i po setkání u opatrovníka probíhají nepravidelně.

18. **Stěžovatel** možnost podat repliku k obdrženým vyjádřením nevyužil.

V. Předpoklady řízení před Ústavním soudem

19. Ústavní stížnost proti rozsudku odvolacího soudu byla oprávněnou osobou podána včas (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*). Stěžovatel je řádně zastoupen advokátem (§ 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu) a Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný.

20. Ústavní soud není příslušný k projednání ústavní stížnosti ve vztahu k výroku I rozsudku obvodního soudu (o úpravě styku), který byl výrokem I rozsudku odvolacího soudu změněn, neboť není oprávněn rušit to, co již bylo zrušeno nebo změněno (srov.

např. nález sp. zn. IV. ÚS 2173/23 ze dne 24. 1. 2024, bod 7; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>). Stejně je tomu u nákladových výroků IV a VI obvodního soudu, které byly nahrazeny nákladovými výroky II a III rozsudku odvolacího soudu, jenž postupem podle § 224 odst. 1 o. s. ř. znovu rozhodoval také o nákladech řízení před soudem prvního stupně.

21. Odvolací soud usnesením č. j. 19 Co 242/2024-529 ze dne 16. 10. 2024 odmítl odvolání stěžovatele proti výroku II rozsudku obvodního soudu, protože v tomto rozsahu nebylo odvolání objektivně přípustné, a co do výroku III odvolací řízení zastavil, neboť jej stěžovatel vzal v tomto rozsahu zpět. Proto je ústavní stížnost podaná dne 21. 3. 2025 proti výroku II rozsudku obvodního soudu (o nařízení rodinné terapie) opožděná, jelikož rozsudek byl doručen zástupci stěžovatele již 2. 5. 2024. Proti výroku III rozsudku obvodního soudu (o stanovení dohledu nad výchovou nezletilé) je ústavní stížnost podaná osobou k tomu zjevně neoprávněnou, protože v této části bylo vyhověno procesnímu úkonu stěžovatele. Ústavní stížnost byla osobou neoprávněnou podána i proti výroku V rozsudku obvodního soudu (o nepřiznání náhrady nákladů řízení státu), neboť jím nemohlo být zasaženo do stěžovatelových ústavně zaručených práv.

VI. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

22. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost proti rozsudku odvolacího soudu je důvodná, a to ve dvou rovinách:

23. Zaprvé, odvolací soud porušil právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, protože postupoval překvapivě, rozhodl-li o odvolání stěžovatele tak, že rozsah styku stanovený obvodním soudem dále významně omezil, aniž by stěžovatele poučil, že takovou úpravu zvažuje [VI. 1].

24. Zadruhé, odvolací soud porušil právo stěžovatele na péči a výchovu o dítě zaručené čl. 32 odst. 4 Listiny, neboť styk stěžovatele s nezletilou upravil ve velmi omezeném rozsahu, aniž by stanovil či alespoň naznačil konkrétní výhled (model) jeho postupného rozšiřování [VI. 2].

VI. 1 Rozsudek odvolacího soudu je překvapivý

25. Součástí práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny je i požadavek na předvídatelnost soudního rozhodování, tedy zákaz překvapivých rozhodnutí. Podle judikatury Ústavního soudu jde o překvapivé rozhodnutí zpravidla tehdy, nedostanou-li účastníci řízení příležitost vyjádřit se k zamýšlenému odlišnému právnímu posouzení (srov. nález sp. zn. I. ÚS 777/07 ze dne 31. 7. 2008, bod 15).

26. Řízení ve věcech péče soudu o nezletilé je charakteristické tím, že jej lze zahájit i bez návrhu (§ 13 odst. 1 ve spojení s § 468 z. ř. s.), a proto soud může v souladu s § 26 z. ř. s. překročit návrhy účastníků řízení. Ani nevázanost soudů návrhy účastníků řízení nicméně nemůže vést k libovůli při rozhodování. Soudy musí i v řízeních týkajících se péče o nezletilé dbát na zachování procesních práv účastníků řízení, zejména umožnit jim reagovat na skutková zjištění a právní hodnocení, zvláště mohou-li vést k zásadním změnám dosavadního uspořádání péče (srov. nález sp. zn. II. ÚS 4160/12 ze dne 23. 4. 2013).

27. Otázka předvídatelnosti rozhodnutí nabývá zvýšeného významu v odvolacím řízení, kde již soud prvního stupně vymezil rámec posuzování věci a účastníci vázali své argumenty k jeho rozhodnutí. Má-li odvolací soud na uspořádání péče o dítě zásadně odlišný pohled, než jaký se dosud v řízení uplatnil, je povinen účastníky s tímto názorem seznámit a dát jim prostor k vyjádření či navržení dalších důkazů k jeho případnému vyvrácení (srov. nález sp. zn. IV. ÚS 1677/23 ze dne 19. 3. 2024).

28. V projednávané věci obvodní soud k návrhu matky stanovil navykací režim v podobě jedné hodiny asistovaného styku každý lichý týden do 30. 6. 2024 a s účinností od 1. 7. 2024 neasistovaný styk každou sudou sobotu v délce čtyř hodin. Proti tomu se odvolal pouze otec, který nesouhlasil s tímto omezením původně stanoveného styku (podle rozsudku č. j. 62 Nc 2589/2019-126) a požadoval jeho rozšíření. Matka se neodvolala, byť poté v odvolacím řízení tvrdila, že se vztahy mezi stěžovatelem a dcerou zhoršily, a proto považovala za vhodný asistovaný styk, případně společný styk v její domácnosti, a to s postupným rozšiřováním. Obdobně opatrovník potvrdil zhoršení vztahů a navrhl asistovaný styk za pomoci organizace A. F., který umožňuje asistenci i při stycích v přirozeném prostředí.

29. Ústavní soud ověřil, že ze záznamu z jednání před odvolacím soudem ve dnech 16. 10. 2024 a 8. 1. 2025 nevyplývá, že by odvolací soud stěžovateli alespoň naznačil, že k jeho odvolání hodlá ještě více omezit stanovený styk na pouze asistovaný, a to v rozsahu jedné hodiny týdně v zařízení, které podle stěžovatele nebylo dostatečně kapacitně vybaveno, což je rozsah styku blížíci se jeho úplnému zákazu. Ani matka, případně opatrovník či jiné subjekty v řízení nenavrhovaly, že by měl být styk upraven konkrétně způsobem, jakým to učinil odvolací soud, aniž by byl stanoven další výhled jeho postupného rozšiřování (k tomu dále viz část VI. 2). Proto je napadený rozsudek odvolacího soudu překvapivý; stěžovatel neměl možnost na jiné posouzení odvolacího soudu reagovat a předložit tvrzení či navrhnout důkazy k prokázání své způsobilosti vidat se s nezletilou bez asistovaného styku, ke kapacitě zařízení, v němž má asistovaný styk probíhat, ani ke konkrétním možnostem jeho postupného rozšiřování.

30. Jelikož odvolací soud neupozornil stěžovatele jako jediného odvolatele na možnou změnu úpravy styku oproti obvodnímu soudu v jeho „neprospěch“, zatížil své rozhodnutí nepředvídatelností a porušil jeho právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

VI. 2 Významné omezení styku bez úpravy jeho postupného rozšiřování je neústavní

31. Při rozhodování věcí týkajících se péče o dítě a styku s dítětem je nutné vycházet z předpokladu, že práva obou rodičů na péči o dítě mají stejnou váhu a dítě má právo na péči obou rodičů rovnocenně (viz čl. 32 odst. 4 Listiny, čl. 8 Úmluvy, čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, nález sp. zn. III. ÚS 440/2000 ze dne 7. 12. 2000; či rozsudek ESLP ze dne 21. 2. 2006 ve věci *Dostál proti České republice*, č. stížnosti 26739/04, § 55). Úkolem soudů ve smyslu čl. 4 Ústavy je, aby zajistily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a rodičů.

32. Je-li dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů, musí být dítěti umožněno stýkat se s druhým rodičem v takové míře, aby zásada podílet se na jeho výchově v zásadě stejnou měrou, vycházející z ústavně zaručeného práva rodiče i dítěte podle čl. 32 odst. 4 Listiny

a konceptu nejlepšího zájmu dítěte podle čl. 3 Úmluvy o právech dítěte, byla co nejvíce naplněna. Přitom je třeba komplexně zjišťovat a posuzovat nejlepší zájem konkrétního dítěte a nevyhovění návrhu dotčeného rodiče na rozšíření styku lze odůvodnit zásadně jen rozporem s nejlepším zájmem dítěte, podloženým konkrétními okolnostmi a skutečnostmi v řízení prokázanými (srov. nález sp. zn. II. ÚS 4247/18 ze dne 17. 5. 2019). Jakékoliv omezení podílu péče rodiče o dítě musí vždy sledovat legitimní cíl nejlepšího zájmu dítěte a být mu přiměřené (nález sp. zn. I. ÚS 1079/17 ze dne 26. 7. 2017, bod 19).

33. Trávení společného času znamená pro rodiče a jeho dítě jeden ze základních prvků rodinného života, a to i přes problémy ve vztazích mezi rodiči i rodiči a dětmi. Dítě má právo udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči a oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte (čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte).

34. Z judikatury Ústavního soudu plynou další požadavky a kritéria, jež musí obecné soudy při rozhodování o úpravě výchovných poměrů vzít v úvahu a na která lze pro stručnost pouze odkázat (viz např. nález I. ÚS 1609/23 ze dne 29. 8. 2023, body 30 až 39; či nález sp. zn. II. ÚS 1311/24 ze dne 7. 8. 2024, body 19 až 30).

35. V projednávané věci obvodní soud stanovil alespoň nějaký navykací režim v podobě jedné hodiny asistovaného styku každý lichý týden do 30. 6. 2024 a s účinností od 1. 7. 2024 neasistovaný styk každou sudou sobotu v délce čtyř hodin. Odvolací soud naproti tomu stanovil pouze minimalistický rozsah v podobě jedné hodiny asistovaného styku každý týden, aniž by však upravil rozšiřování styku a své představy o výhledu do budoucna – v tom podle Ústavního soudu spočívá rozpor s ústavními požadavky. Není v zájmu nezletilých dětí ani vhodné pro zlepšení vztahů v rodině, aby byli rodiče nuceni k podávání dalších a dalších návrhů, prostřednictvím nichž by se domohli důstojné realizace svých ústavních práv.

36. Asistovaný styk obecně představuje výraznější zásah do rodičovských práv než běžný, neasistovaný kontakt. Je-li rodiči umožněn asistovaný styk v délce jedné hodiny týdně, jedná se – ve srovnání s výchozím principem rovnoměrné účasti obou rodičů na péči – o velmi výrazné omezení, které se prakticky blíží úplnému vyloučení rodiče ze života dítěte. Takto omezený režim styku může být ústavně akceptovatelný pouze tehdy, vychází-li ze závažných a konkrétně prokázaných okolností a je-li doprovázen výhledem na jeho možné budoucí rozšíření. V posuzovaném případě však tyto předpoklady splněny nebyly.

37. Podle nálezu sp. zn. II. ÚS 212/25 ze dne 12. 3. 2025 jsou soudy při rozhodování o úpravě styku dítěte s nerezidentním rodičem povinny nejen zohlednit jeho schopnost o dítě pečovat, ale též aktivně hledat a stanovit konkrétní a postupně rozšiřující se režim styku, nejsou-li závažné důvody k jeho omezení. Odsunutí úpravy styku na pozdější dobu nebo jeho nadměrné omezení, aniž by byl stanoven cílový režim, představuje zásah do základních práv jak rodiče, tak dítěte, které má právo na péči obou rodičů (viz také nález sp. zn. IV. ÚS 2630/19 ze dne 27. 11. 2019).

38. Odvolací soud stanovil rozsah styku s ohledem na názor nezletilé a na potíže s realizací styku v minulosti. Ústavní soud kladně hodnotí, že odvolací soud provedl

s nezletilou citlivý pohovor, v rámci něhož se pokusil zjistit příčiny jejího odmítavého postoje k otci a zároveň jí vysvětlil, že kontakt s otcem může být pro ni přínosný. Přestože je názor dítěte významným vodítkem při rozhodování, nelze vycházet pouze z něj. Soudy musí posuzovat celou situaci v širším kontextu tak, aby rozhodnutí odpovídalo nejlepšímu zájmu dítěte (srov. nález sp. zn. II. ÚS 4160/12 ze dne 23. 4. 2013); váha názoru přitom roste s věkem dítěte (viz nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014, bod 23). V některých případech však přání dítěte může být v rozporu s jeho nejlepším zájmem.

39. Je zřejmé, že nezletilá zastává k otci negativní postoj a že se s ním stýkat nechce, aniž by bylo jednoznačně zjištěno proč. Na rozdíl od stěžovatele se Ústavní soud nedomnívá, že by vždy bylo možné zjistit a určit konkrétní příčinu tohoto postoje, neboť lidská psychika, zvláště dětská, bývá složitá a proměnlivá. Obecné soudy vynaložily dostatečnou snahu zjistit důvody odmítavého postoje nezletilé. Z jejich zjištění vyplývá, že možných příčin je vícero a některé leží i na straně stěžovatele (např. jazyková bariéra či nerespektování hranic). Lze se proto přidat k jejich apelu, aby stěžovatel v rámci navázání dobrých vztahů s nezletilou na ně reagoval.

40. Zároveň nebylo prokázáno, že by stěžovatel nezvládal výchovnou roli či že by se vůči nezletilé choval natolik nevhodným způsobem, že by jí působil značnou emocionální či psychickou újmu, což by mohlo takto významné omezení styku odůvodnit (srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 603/25 ze dne 15. 5. 2025). Nebylo ani zjištěno, že by vztahy mezi stěžovatelem a nezletilou byly natolik zprůhrány, že by jejich obnovení nebylo možné. Při zohlednění názoru nezletilé také nelze pominout její věk pod hranicí dvanácti let ani její fixaci na matku a možné implicitní ovlivnění jejích postojů matkou, jak plyne ze znaleckého posudku (viz bod 14 rozsudku obvodního soudu).

41. Pro Ústavní soud však není rozhodující samotný rozsah styku, jak jej upravil odvolací soud, ale skutečnost, že nestanovil žádný výhled jeho postupného rozšiřování – na rozdíl od obvodního soudu, který alespoň minimální výhled nastínil. Existuje přitom více způsobů, jak styk postupně rozšiřovat: například navýšení délky asistovaného styku, jeho častější frekvenci, přesun do přirozenějšího prostředí, přítomnost matky při kontaktu nebo jeho konání v místě jejího bydliště.

42. Potíže, které v minulosti provázely realizaci styku, zejména incidenty z července 2024 spojené s odmítavým postojem nezletilé, jsou nepochybně relevantní a odůvodňují opatrnější nastavení dalšího kontaktu. Nemohou však samy o sobě vést k závěru, že další pokusy o širší styk už nemají – byť pro tuto chvíli – smysl. Ústavní soud doufá, že jak stěžovatel, tak i matka se z předchozích zkušeností ponaučili a že i nezletilá je s ohledem na svůj vývoj zralejší a vnímavější své situaci, což může usnadnit další kroky směřující k obnovení vztahu s otcem.

43. Určitá míra psychického nepohodlí dítěte při vytržení z dosud obvyklého režimu a při fixaci na jednoho z rodičů je přirozená. Rozšiřování styku je prostředkem, jak dítě na péči druhého rodiče postupně navyknout (srov. nález sp. zn. II. ÚS 212/25, bod 29). Současný odpor nezletilé je třeba vnímat v kontextu její dosavadní zkušenosti – možnost si na vztah s otcem zvyknout zatím nedostala (s výjimkou přechodného období v roce 2022, kdy žila spolu s matkou ve stěžovatelově domácnosti). Tato okolnost však neodůvodňuje, aby byl styk s otcem významně omezován bez časového rámce a bez jasného směřování k jeho rozšiřování. Nejistota ohledně délky takového omezení je přitom zásadní.

44. Odvolací soud sice připouští, že v případě změny poměrů (navázání vztahu mezi otcem a nezletilou) je možné styk rozšířit, podle Ústavního soudu ale bylo namístě začít s postupným rozšiřováním již nyní, a to formou navykacího režimu. Není totiž efektivní ani žádoucí odkázat rodiče na další návrhy v budoucnu v případě změny poměrů. Soud není v řízení o úpravě styku návrhy rodičů vázán a je povinen upravit poměry k dítěti komplexně, je-li to možné, a neodsouvat další úpravu do budoucna (viz nález sp. zn. II. ÚS 212/25, bod 38).

45. Podle § 909 občanského zákoníku lze změnit rozhodnutí o poměrech k dítěti pouze při podstatné změně okolností, na nichž předchází rozhodnutí spočívalo. Takovou změnu je nutno chápat jako zásadní posun ve skutkovém základu předchozího rozhodnutí (srov. nález sp. zn. IV. ÚS 2002/22 ze dne 20. 9. 2022). V této věci již aktuálně zjištěný skutkový stav umožňuje nastavit režim postupného rozšiřování styku, aniž by bylo nutné vyčkávat na změnu poměrů v budoucnu. Již v době rozhodování odvolacího soudu přitom muselo být zřejmé, že nastavený režim styku je minimalistickým extrémem, s nímž se nelze do budoucna zásadně spokojit.

46. Potřeba včasné a komplexní úpravy styku je v dané věci o to naléhavější, že nezletilá brzy vstoupí do puberty, kdy bude vše mnohem komplikovanější, na což upozornila i znalkyně, která považovala za žádoucí co nejdříve nastavit časté kontakty s otcem, byť zprvu asistované (viz bod 14 rozsudku obvodního soudu). Čas hraje v těchto záležitostech klíčovou roli; prodlužování omezeného kontaktu může negativně ovlivnit další vývoj vztahu mezi nezletilou a otcem. Zbytečné prodlevy a nečinnost ve věcech péče o dítě přitom mohou samy o sobě vést k porušení základních práv rodiče i dítěte.

47. Ústavní soud si je vědom, že soudem stanovený rozsah styku je pouze vykonatelné minimum a rodiče se na jeho rozšíření mohou (a mají) dohodnout i sami, jak přílehavě uvedl odvolací soud. V daném případě je však komunikace mezi rodiči přinejmenším komplikovaná, a nelze proto spoléhat jen na jejich vlastní iniciativu, což se ukazuje v jejich podáních. Role opatrovnického soudu má být v takové situaci proaktivní – musí hledat funkční a dlouhodobě udržitelné uspořádání, které nezletilé zajistí kontakt s oběma rodiči v míře odpovídající jejich potřebám a právům. Zda se naplánovaný vývoj osvědčil, lze ověřovat v průběhu a při změně poměrů jej lze případně upravit.

48. Ačkoli předvídat budoucí vývoj vztahu mezi otcem a nezletilou může být obtížné, soudy nesmí na snahu o jeho zlepšení rezignovat, ani za cenu dočasného zvýšeného nepohodlí pro nezletilou. Při úpravě styku je třeba myslet především na budoucnost dítěte: navykací režim je pouze výchozím bodem, nikoli cílovým stavem, je nutné jej plánovat s ohledem na věk dítěte, jeho vývoj i potřebu udržovat vztah s oběma rodiči. Nezbytnost stanovení konkrétního výhledu styku a jeho rozšiřování je tím významnější, čím je výchozí rozsah styku omezenější.

49. Podle Ústavního soudu je napadený rozsudek odvolacího soudu s předestřenými požadavky v rozporu – upravil styk v natolik omezeném rozsahu, že bez stanovení konkrétního výhledu jeho rozšiřování nepředstavuje přiměřené a ústavně souladné řešení. Taková úprava nepočítá s postupným obnovováním vztahu mezi stěžovatelem a nezletilou, čímž se odchyluje od požadavku respektovat nejlepší zájem dítěte i právo obou rodičů na rovnoměrný osobní kontakt. Ústavní soud proto dospěl k závěru, že

odvolací soud porušil právo stěžovatele na péči a výchovu dítěte zaručené čl. 32 odst. 4 Listiny.

50. V dalším řízení bude na odvolacím soudu, aby postupoval předvídatelně, znovu rozhodl o odvolání stěžovatele a upravil styk tak, aby byl zřetelný výhled jeho postupného rozšiřování. Nebylo nutné rušit i rozhodnutí obvodního soudu, čímž by se řízení zbytečně prodloužilo. Ústavní soud nepředjímá, v jakém rozsahu má být styk konkrétně stanoven, případně jaká jiná opatření mají být za účelem napravení narušených vztahů přijata, neboť to je úkolem odvolacího soudu s přihlédnutím k aktuální situaci. V případě opětovně stanoveného – třebaže dočasného – asistovaného styku odvolací soud uváží, zda je zařízení, v němž by měl takový styk probíhat, dostatečně kapacitně vybaveno.

51. Ústavní soud naopak neshledal pochybení v tom, že obecné soudy nestanovily střídavou péči, včetně její případné asymetrické varianty. V současnosti nejsou pro takové uspořádání splněny předpoklady. Má však jít o cílový stav, k němuž je třeba dospět postupnými a konkrétními kroky.

VII. Závěr

52. Protože odvolací soud porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a jeho právo na péči a výchovu dítěte podle čl. 32 odst. 4 Listiny, Ústavní soud jeho ústavní stížnosti zčásti vyhověl a napadený rozsudek odvolacího soudu (včetně akcesorických nákladových výroků) zrušil podle § 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

53. Ve zbývajících částech Ústavní soud ústavní stížnost odmítl zčásti jako návrh podaný po lhůtě stanovené pro jeho podání, zčásti jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným, zčásti jako návrh, k jehož projednání není Ústavní soud příslušný, a zčásti jako návrh nepřípustný [§ 43 odst. 1 písm. b), c), d) a e) zákona o Ústavním soudu].

54. Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť od jednání nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 23. července 2025

Pavel Šámal
předseda senátu